

держави/регіонів/громад, що зумовить поліпшення інвестиційної привабливості та посилить соціальний ефект від інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Нагорна О.В., Василен Ю.В., Мякишевська О.М., Горовий Д.М. Сутність та специфіка публічних інвестицій: вимоги до них та функції. Інвестиції: практика та досвід. №4 (2025). С.133-138.
2. Рибіна Л.О. Управління процесом публічного інвестування регіонального сталого розвитку. Теоретико-методичні та практичні аспекти публічного управління та адміністрування: кол. монографія за ред О.П. Славкової. Суми: МакДен. 2023. С. 24-45.

УДК 336.7

Гончарук Ю. О.

*здобувачка магістерського рівня вищої освіти
освітня програма «Інвестиційний менеджмент»*

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Урванцева С. В.

к.е.н, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ФОНДОВИЙ РИНОК У СИСТЕМІ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Фондовий ринок є ключовим інструментом ефективної мобілізації та перерозподілу капіталу в економіці. Він виконує кілька важливих функцій — мобілізаційну, перерозподіл, ціноутворення, інформування та регулювання. Структура ринку є багатогранною і може бути класифікована за місцем торгівлі, типом цінних паперів, типом емітента, регіональним охопленням та строком погашення. Добре розвинена ринкова інфраструктура є необхідною умовою для залучення як внутрішнього, так і іноземного капіталу.

Аналіз міжнародних моделей фондового ринку виявляє кілька домінуючих систем: американська ринково-орієнтована модель, німецька банківсько-орієнтована модель та китайська державно-контрольована модель. Кожна модель має свої переваги та недоліки, але їхній успіх залежить від добре розвиненої інфраструктури, прозорих правил та високого рівня довіри інвесторів. Для України надзвичайно важливо поєднати найкращі практики цих моделей, враховуючи національні економічні реалії.

Використання фондового ринку як механізму фінансування інвестицій дозволяє компаніям обирати між пайовим (на основі акцій, інвестиційних сертифікатів) та борговим (на основі облігацій, депозитних сертифікатів) капіталом. Акції, облігації, емісійні цінні папери банків й інвестиційних фондів утворюють набір інструментів, що забезпечують диверсифікацію ризиків та гнучкість у прийнятті фінансових рішень. Сучасні тенденції також включають застосування інноваційних технологій, таких як токенизація, цифрові облігації та системи на основі блокчейну, що підвищують прозорість та швидкість транзакцій.

Динаміку операцій на фондовому ринку України за 2020–2024 роки продемонстровано у табл. 1.

Таблиця 1 - Стан фондового ринку України за 2020–2024 рр.

Рік	Обсяг зареєстрованих НКЦПФР випусків ЦП, млрд грн	ВВП, млрд грн	Співвідношення обсягу випущених корпоративних ЦП до ВВП, %	Обсяг торгів на ринках капіталів, млрд грн	Частка ОВДП у торгах на ринках капіталів, %
2020	162,88	4222,03	3,86	1000,99	81,85
2021	111,29	5450,85	2,04	1100,19	87,48
2022	57,45	5239,11	1,10	624,62	89,38
2023	76,08	6627,96	1,15	1366,86	89,73
2024	411,84	7658,66	5,38	1784,03	86,43

Розроблено авторами на основі: [1],[2],[3]

Можна побачити, що співвідношення обсягу зареєстрованих НКЦПФР випусків цінних паперів до ВВП у 2021 - 2024 роках становить 2,04%, 1,10%, 1,15% та 5,38% відповідно. Серед фінансових інструментів ключова позиція у

2024 році залишалась за акціями – 364,56 млрд грн (88,5% від загального обсягу зареєстрованих емісій), друге місце займали акції КІФ, третє – інвестиційні сертифікати ПФ, четверте – корпоративні облігації. У 2024 р. спостерігалось значне збільшення зареєстрованих випусків акцій, що відбулося завдяки їх випуску АТ «Національна атомна енергогенеруюча компанія «ЕНЕРГОАТОМ»» [1].

Водночас у 2024 році для фінансування державного бюджету від продажу ОВДП на аукціонах уряд залучив майже 640 млрд грн в еквіваленті (що становить 8,4% від ВВП); а загалом упродовж воєнного стану було розміщено ОВДП на суму 1 458 млрд в еквіваленті [2]. Отже, як до повномасштабного вторгнення так і наразі фондовий ринок функціонує переважно як механізм обслуговування державного боргу. Це підкреслює нагальну потребу в структурних реформах, спрямованих на підвищення привабливості ринку для приватного бізнесу. Варто зазначити, що понад 80% загального обсягу торгів на ринках капіталів також припадає на ОВДП, тоді як сегмент акцій залишається незначним і з початку війни скоротився з 2,0% до 0,4%, торгівля корпоративними облігаціями також скоротилася з 3,64% до 1,92%.

Досвід АТ «Укрзалізниця» у залученні боргового капіталу шляхом випуску корпоративних облігацій ілюструє практичний потенціал фондового ринку для фінансування великих інфраструктурних проєктів. Так, АТ «Укрзалізниця» успішно залучила \$500 млн у 2021 році шляхом розміщення єврооблігацій зі строком погашення у 2026 р. під ставку 7,875 % річних. У 2018 році компанія також розмістила єврооблігації на \$594,9 млн. [4]. Успішне розміщення єврооблігацій у 2018 та 2021 роках підтверджує важливість прозорості й фінансової дисципліни для забезпечення довіри інвесторів. Незважаючи на виклики воєнного часу, компанії вдалося зберегти фінансову стабільність і репутацію на міжнародних ринках.

Основні проблеми, що стримують розвиток українського фондового ринку, включають низьку ліквідність, обмежену капіталізацію, невелику кількість емітентів, слабкий захист інвесторів, політичну нестабільність та слабку інфраструктуру.

Ефективне функціонування фондового ринку стане важливою умовою післявоєнного економічного відновлення України. Для повноцінної реалізації його ролі в інвестиційному процесі потрібні реформи спрямовані на активізацію корпоративного сектору, розширення доступу малого та середнього бізнесу до ринку капіталу, проведення приватизації через IPO, запровадження другого рівня пенсійного забезпечення, підвищення прозорості ринку та сприяння його цифровізації, а також інтеграція вітчизняного ринку у міжнародні фінансові ринки.

Список використаних джерел:

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Звіт про роботу комісії у 2024 році. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>
2. Національний банк України. Статистика щодо продажу та погашення ОВДП. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2024-rotsi-uryad-zaluchiv-vid-prodaju-ovdp-na-auksionah-mayje-640-mlrd-grn-v-ekvivalenti-a-zagalom-uprodovj-voyennogo-stanu--mayje-1-458-mlrd-grn-v-ekvivalenti>
3. Державна служба статистики України. Національні рахунки (ВВП) URL: https://ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_u.htm
4. Укрзалізниця. Для інвесторів. URL: https://uz.gov.ua/about/f_investors/